

A „16+1 együttműködést” 2011-2012-ben Kína és 16 közép-kelet-európai állam közötti transzregionális platformként hozták létre. Magyarország lesz a házigazdája az idei miniszterelnöki csúcstalálkozónak, így érdemes megvizsgálni a „16+1 együttműködést”

A platform előzményei még 2011-ig nyúlnak vissza. Wen Jiabao, a Kína korábbi elnöke magyarországi látogatásán kijelentette, hogy Kína elkötelezett a közép-kelet-európai (KKE) országokkal történő kapcsolatok fejlesztése iránt, és ennek érdekében egy új mechanizmus megalakítását jelentette be. Egy évvel később Varsóban, Kína és a 16 KKE állam a kapcsolataik intézményi koordinálására létrehozták a „16 + 1 együttműködés” elnevezésű platformot, amely nyíltan Kína nagy külpolitikai tervének, az „Egy övezet egy út” részét képezi. A mechanizmusban 16 KKE állam vesz részt: Albánia, Bosznia-Hercegovina, Horvátország, Macedónia, Montenegró, Szerbia, Szlovénia, Bulgária, Románia, Csehország, Magyarország, Lengyelország és Szlovákia, Lettország, Litvánia és Észtország.

2012-ben Varsóban elfogadták a „Tizenkét intézkedést”, amely meghatározta az együttműködés fő céljait és formáját. Ennek legfontosabb pontja a Pekingben működő, a Kínai Külügyminisztériumnak alárendelt Titkárság felállítása volt.

Kína bejelentette, hogy 10 milliárd dolláros különleges hitelkeretet hoz létre, amelynek egy része kedvezményes kölcsönök formájában hívható le, a közös projektek megvalósítása érdekében, elsősorban az infrastruktúra, a zöld gazdaság stb. területén. Megállapodtak, hogy létrehoznak egy 500 millió dollárból álló fejlesztési alapot, és a tagállamok tervbe vették, hogy a régió és Kína közötti kereskedelmet 2015-re 100 Mrd. USD-re növelik. További együttműködést írtak elő pénzügyi, turisztikai, kulturális és a tudomány területein, valamint Kína ígéretet tett arra, hogy a következő öt évben 5000 hallgatónak biztosít ösztöndíjat a régióból.

2014 decemberében aláírták a „16 + 1 együttműködés” első nagyszabású infrastrukturális projektjét, a Budapest-Belgrád vasútvonal felújítását. Támogatták a Kína-KKE Üzleti Tanács felállítását Varsóban, amelybe a regionális gazdasági szervezetek önkéntesen beléphetnek. Döntés született az első ágazati koordinációs központok létrehozásáról: Budapesten a Kína-KKE Turisztikai Koordinációs Központról, illetve Varsóban és Pekingben a Kína-KEE Befektetési Koordinációs Központról.

A 2015. novemberében tartott Suzhou-i csúcstalálkozón megerősítésre került, hogy a kínai fél a „16+1 együttműködést”, az „Egy övezet egy út” tervhez szervesen kapcsolódó mechanizmusként kezeli.

A kereskedelmi kapcsolatok megerősítése érdekében a felek elfogadták, hogy a két régió közötti vasúti kapcsolatot – a már működő, Lodz és Chengdu városok közötti áruszállítás mintájára – fejlesztik. Működésbe lépett a vámkezelési együttműködési mechanizmus

Görögország, Macedónia, Szerbia és Magyarország között, annak érdekében, hogy Pireusz kikötőjéből minél zavartalanul juthassanak el az áruk az EU-ba.

A felek támogatták az Adriai-, a Balti-, és a Fekete-tengeri kikötők és kapcsolódó ipari parkok együttműködésére és azok gazdasági folyosókkal való összeköttetését biztosító tervet.

A 2016 novemberében rendezett Riga-csúcstalálkozó legfontosabb eredménye a Kína–KKE Befektetési Alap megalapítása volt. A felek megegyeztek, hogy infrastrukturális fejlesztéseiket egyeztetik a transzeurópai közlekedési hálózat (TEN-T) útvonalaival.

A „16+1 együttműködés” jellemzői

Az elmúlt évek tapasztalata alapján a „16 + 1 együttműködés” számos érdekes tulajdonsággal rendelkezik, amelyek megkülönböztetik más nemzetközi intézményektől.

A „16 + 1 együttműködés” fontos jellemzője, hogy tudatosan laza intézményrendszeren belül működik, azaz az egyes országok jellemzően önkéntes alapon döntenek, miként kapcsolódnak be a mechanizmus szerveinek munkájába.

A mechanizmusnak három szintje van:

- 1.) az állami vezetők fóruma;
- 2.) a szakértői egyeztetések és az együttműködés fontosabb területeihez kapcsolódó szint (pl. infrastruktúra fejlesztés, mezőgazdaság);
- 3.) és végül a legfontosabb szint, a Pekingben működő, az érintett országok nagykövetségével folyamatos kapcsolatot ápoló központi szerv, a Titkárság.

Különösen fontos, hogy így az EU szemében is elfogadhatóbb a mechanizmus, csökkentve azokat a kritikus hangokat, melyek szerint Kína egy saját nemzetközi szervezetet igyekszik létrehozni az EU-n belül.

Az együttműködés tudatosan elfogadja a résztvevő országok heterogenitását. A 16 KKE országból 11 az Európai Unió (EU) tagállama, míg 12 az Észak-atlanti Szerződés Szervezeté (NATO) tagja. A 16 ország földrajzilag is nagyon különbözik és rendkívül eltérő történelmi tapasztalatokból indul ki. Egyetlen közös történelmi tényező, hogy mindannyian az egykori szocialista blokkba tartoztak.

A „16 + 1 együttműködés” olyan közös regionális fórummá vált, amely közelebb hozza egymáshoz a kelet-közép-európai országokat. Mindez eddig érdemben nem csökkentette a régió hagyományosan nyugat-európai irányultságát, de hosszabb távon várhatóan a regionális identitást fogja erősíteni. Ha az Európán belüli politikai folyamatokra tekintünk, ennek jelentősége későbbiekben fog megmutatkozni.

Bár az együttműködés több területre is kiterjed, elsősorban továbbra is a gazdaság dominál. A gazdasági kapcsolatok legfontosabb vetületét a pénzügyi együttműködés (kedvezményes kölcsönök vagy beruházások) és az infrastruktúra-támogatás (például a Budapest-Belgrád vasút) jelenti. A „16 + 1 együttműködés” e karaktere nagyon jól tükrözi a kínai külpolitika pragmatikus, kevésbé érték alapú jellegét.

Az együttműködés motorja Kína, míg a KKE országok nem képesek egységes álláspontot megfogalmazni. Ez az aszimmetria egyfelől az intézmények létrehozásában és működtetésében érhető leginkább tetten. Kína tudatosan figyel a kisebb résztvevő államok

érdekeire, de a gyakorlatban továbbra is erős a verseny a régió államai között a kínai befektetésekért, és ez nem valószínű, hogy a közeljövőben változni fog.

A „16 + 1 együttműködésnek” meg kell felelnie az uniós jogszabályoknak és stratégiai dokumentumoknak (Kína-EU 2020 Stratégiai Együttműködés). Ennek hangsúlyozása azért rendkívül fontos, hogy elejét vegyék a mechanizmust érő kritikáknak. A „16 + 1 együttműködés” ennek ellenére nem teljesen mentes a politikai céloktól, és több mint pusztán egy nemzetközi gazdasági intézmény.

A KEE-Kína együttműködés a „16 + 1 együttműködés” intézményrendszere révén jól illeszkedik Kína egyéb új együttműködéseire, amelyek Kína és más régiók állami szintű kapcsolatait koordinálják (pl. Kína-Afrika Együttműködési Fórum), ami arra utal, hogy a kínai kormány egyfajta minta alapján építi a transzregionális intézményeit, alapvető támpontot adva az „Egy övezet egy út” működtetéséhez.

A „16+1 együttműködés” megítélése

Egyes kínai vélemények szerint a „16+1 együttműködés” Kína Európa-politikájának az egyik legfontosabb diplomácia eredménye, amely más régiók (vagy akár az EU) számára is példaként szolgálhat. Az együttműködés viszonylag rövid idő alatt jelentős eredményeket ért el, és már új fejlődési fázisba lépett: míg korábban az intézményi keretek kialakítása élvezett prioritást, jelenleg azoknak tartalommal való megtöltése vált fontossá.

Egyes szakértők viszont úgy vélik, a tizenhat ország eltérő történelmi múltja, valamint különböző politikai helyzete miatt megkérdőjelezi az együttműködés működőképességét.

Egyelőre messze van annak a célnak az elérése, hogy Kína és a KKE régió közötti kereskedelmet 100 mrd. USD-ra növeljék. Kína exportja 2015-ben 42,2 milliárd dollárt tett ki, míg a 16 országból exportja 14,1 milliárd USD. A kereskedelem láthatóan továbbra is aszimmetrikus, még sok a tennivaló, hogy a közép-és KKE országok közép-és kisvállalkozói hatékonyan jelenjenek meg a kínai piacon.

Csalódást kelt, a KKE országok számára, hogy a „16+1 együttműködés” ellenére továbbra sem növekedtek erőteljesen a kínai befektetések. Elmaradtak a zöldmezős beruházások, amely munkahelyteremtő képessége miatt rendkívül népszerű eszköze a belpolitikának.

A „16+1 együttműködést” azonban a KKE régió kormányai – a kritikus hangok ellenére – döntően továbbra is pozitívan ítélik meg. Ez elsősorban az „Egy övezet, egy út” projektnek köszönhető, amely alkalmas eszközként szolgálhat ahhoz, hogy a kereskedelem bővülésén keresztül, a régió az Európán belüli félperiférikus helyzetéből kitörhessen.

Az „16+1 együttműködésre” leselkedő legnagyobb veszély, az EU irányából jöhet. Annak ellenére, hogy az együttműködés nem számít kiemelt témának az EU-Kína kapcsolatokban, egyes uniós vezető körök (és tagállamok kormányai pl. Németország) szerint a régióknak nincs szüksége új, EU-n kívüli csatornára a Kínával való kapcsolatok menedzseléséhez. Ez az irányelv nem csupán a tagországokra, hanem az öt tagjelölt balkáni országra is igaz.

Az EU-n belül a „16 + 1 együttműködéssel” kapcsolatban három aggály szokott felmerülni:

- A mechanizmus keretén belül a közös projektek – főként az infrastrukturális beruházások és annak finanszírozási formája – ellentétesek az uniós jogszabályokkal. Az ilyen álláspontot

Kína együttműködése a volt szoci blokkal

Írta: Matus Tibor

2017. november 22. szerda, 17:25

---

szerint a projektek nem átláthatók, sértik az EU belső piaci szabályait (közbeszerzés, környezeti hatásvizsgálat, műszaki szabványok stb.).

- A mechanizmus nem felel meg az európai elveknek és értékeknek és nem követi azt a modellt, amelyet az EU képvisel a KEE régióban.

- Kína igyekszik éket verni Európán belül, és a mechanizmussal az „oszd meg és uralkodj” elvet érvényesíti. Egyes nézetek a „16+1 együttműködést” egyenesen Kína trójai falóvának tekintik.

Ezeket a kritikai megjegyzéseket – még ha túlzók is és jórészt a KKE piacainak megőrzése áll a háttérben –, szükséges szem előtt tartani annak érdekében, hogy folytatható legyen a „16 + 1 együttműködés” további fejlődése.

A „16 + 1 együttműködés” az elmúlt évek során komoly fejlődésen ment keresztül és egy működő transzregionális platformmá vált. A létrejött intézmény egy olyan rugalmas és pragmatikus mechanizmusnak tekinthető, amely egyfelől érdemben javította Kína és a KKE régió kapcsolatát, másfelől mintát biztosít az „Egy övezet egy út” keretein belül Kína és más régiók kapcsolatainak fejlesztésére. Ezért hosszú távon akár az EU és Kína közötti együttműködés mintájaként is szolgálhat, különösen, ha az USA és az EU távolodása folytatódik. Ennek feltétele azonban, hogy „16 + 1 együttműködés” hatékony választ adjon az előtte tornyosuló számtalan kihívásra.

Forrás Eszterhai Viktor és Goreczky Péter